

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Історична географія України

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова   Форма контролю: залік

Освітній ступінь: бакалавр

Для предметної спеціальності: всі спеціальності

Обмеження для вибору: відсутні

Кількість кредитів (годин): 4 (денна форма: 120 год.: 26 – лекції; 22 – семінарські; 72 – самостійна робота; заочна форма: 120 год.: 6 – лекції, 6 – семінарські, 108 – самостійна робота)

Мова викладання: українська

2. Інформація про викладача

ПІБ: Гончарова Наталія Олександрівна

Науковий ступінь, вчене звання, посада: кандидат історичних наук, доцент

Кафедра: кафедра історії та методики її навчання

Робочій e-mail: goncharova@idguonline.net

Години консультацій на кафедрі: четвер, 15:00-16:00

3. Цілі дисципліни та результати навчання

Предмет дисципліни: історичні аспекти формування державної території України, її адміністративно-територіального устрою, політична, економічна історична географія, географія населення України.

Мета дисципліни: оволодіння студентами теоретичними знаннями щодо взаємодії природи і людини, впливу географічного чинника на розвиток людського суспільства на теренах України на різних етапах історичного розвитку; методикою історико-географічних досліджень, навичками практичної роботи з контурними картами.

Результати навчання. Студенти, котрі опанують навчальну дисципліну «Історична географія України» зрозуміють:

- вплив географічного чинника на розвиток людського суспільства на теренах України на різних етапах історичного розвитку;
- теоретичний матеріал щодо взаємодії природи і людини;
- історичні аспекти становлення державної території України, її адміністративно-територіального устрою, політичної, економічної історичної географії, географії населення України.

В процесі вивчення курсу студенти можуть оволодіти такими **уміннями й навичками:**

- аналізувати основні закономірності впливу географічного чинника на історичний процес;
- встановлювати взаємозв'язки і взаємодії людини, суспільства, суспільно-господарських систем та об'єктів з природним середовищем, його умовами і чинниками на різних етапах їхнього формування та розвитку;
- орієнтуватись в історичному просторі за допомогою мап;

- використовувати набуті знання при веденні наукових дискусій з питань державотворення та формування території держави на етнічних українських землях на різних етапах історичного розвитку, формування української етнічної території, географії господарства і населення;
- виявляти повагу до різноманітних національних спільнот як невід’ємної складової історії України, співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей;
- створювати умови для комунікації із представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій;
- виконувати індивідуальні науково-дослідницькі завдання з відповідної проблематики;
- виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов’язків.

4. Зміст дисципліни

Тема № 1. Роль та значення географічного фактора у житті суспільства. Давнє населення України.

Тема № 2. Географія українських земель середньовічної доби.

Тема № 3. Українські землі у литовсько-польський період: історично-географічний аспект.

Тема № 4. Формування української території за часів козаччини.

Тема № 5. Українські землі під владою Австро-Угорщини та Росії (XVIII - поч. XX ст.).

Тема № 6. Українська національно-демократична революція (1917 – 1920 рр.): історично-географічний аспект.

Тема № 7. Українські землі в складі СРСР, Польщі, Румунії, Чехословаччини у міжвоєнний період.

Тема № 8. Географія економічного, політичного та культурного розвитку УРСР (50-90-ті рр. XX ст.).

Тема № 9. Україна в 90-х рр. XX ст. – на початку XXI ст.: історично-географічний аспект.

5. Політика курсу

Відвідування навчальних занять

Згідно з [«Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ»](#) студенти мають обов’язково бути присутніми на семінарських заняттях. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, був відсутній на семінарському занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Студент, який не використав надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущення заняття 0 балів. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов’язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Академічна доброчесність

Студенти мають дотримуватись правил академічної доброчесності відповідно до [«Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики ІДГУ»](#). Наявність академічного плагіату в студентських роботах є підставою для виставлення негативної оцінки. Списування студентів під час проведення модульної контрольної роботи є підставою для дострокового припинення її складання та виставлення негативної оцінки.

Використання технологій штучного інтелекту

Навчальна дисципліна не передбачає використання здобувачами генеративних моделей штучного інтелекту. Генерація тексту для виконання індивідуальних занять або підготовки до семінарських занять буде кваліфікуватися як порушення академічної доброчесності.

6. Контрольні заходи та критерії оцінювання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Шкала оцінювання та нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до [«Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ»](#).

Форма проміжного контролю – модульна контрольна робота.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриваючи зміст теоретичних питань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Рецензування наукових статей	5
Підготовка презентації	5
Робота з мапами	5

Критеріями оцінювання *рецензій наукових статей* є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті. Критеріями оцінювання роботи з *мапами* є здатність студента застосовувати історично-географічні компетентності, самостійно виконувати завдання, робити посилання на джерела інформації. Оцінювання *презентації* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність змісту, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та під час аналізу-інтерпретації висловлення власного ставлення до проблеми, демонстрування творчого підходу.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Теоретичне питання	5 балів за вірну відповідь
Теоретичне питання	10 балів за вірну відповідь
Теоретичне питання	15 балів за вірну відповідь
Усього	30 балів

7. Основна література та інформаційні ресурси

Атлас історії України (2012). / Ред. кол.: Смолій, В.А. (голова), Боряк, Г.В., Верстюк, В.Ф. та ін. / Упор. Ісаєв, Д.В. Київ: ДНВП «Картографія».

- Атлас історії української державності: Українські землі від найдавніших часів до сьогодення* (2013) / Авт.-упор.: Грицеляк, В., Дикий, І. та ін. Львів: НВФ «Карти і Атласи», 2013.
- Верменич, Я. (2022). Локальність в історико-географічному просторі: міждисциплінарні контексти. *Історико-географічні дослідження в Україні*, 16, 5–26.
- Верменич, Я.В. (2018). *Феномен пограниччя: Крим і Донбас в долі України* / Відп. ред. Смолій, В.А. Київ: Інститут історії України НАН України.
- Goncharova, N. (2015). South Bessarabia in the system of all-russian policy (60-70th XIX of century). *Current issues of Social studies and History of Medicine*. Quarterly joint Ukraine-Romanian scientific journal, 2 (6), 7–13.
- Дністрянський, М. (2007). *Вступ до історичної географії України: Цикл лекцій*. Львів: ЛНУ імені І. Франка.
- Дністрянський, М.С. (2006). *Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики*. Монографія. Львів: ЛНУ імені І. Франка.
- Дністрянський, М.С. (2000). *Україна в політико-географічному вимірі*. Львів: ЛНУ імені І. Франка.
- Історична географія в Україні: Матеріали Всеукраїнського наукового семінару* (2023), м. Чернівці, 21–22 вересня, 2023 р. Чернівці: ЧНУ імені Ю. Федьковича.
- Історичний атлас України* (2015) / Ред. Лоза, Ю.; Укладачі мап: Герасименко, О., Овсенко, М., Бахтіярова, В., Зуб, Д. Київ: Мапа.
- Котляр, Ю. (2017). *Історична географія*. Спецкурс з історії: навчальний посібник. Миколаїв: ЧНУ імені П. Могили.
- Круль, В.П. (2008). *Історична географія Західної України: навчальний посібник*. Чернівці: ЧНУ імені Ю. Федьковича.
- Овдієнко, П.П. (2000). *Історична географія*. Навчально-методичний посібник. Ніжин: Ніжинський державний університет імені М. Гоголя.
- Південна Бессарабія (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.): навчально-методичний посібник* (2011) / Циганенко, Л.Ф., Лебеденко, О.М., Гончарова, Н.О. та ін. Ізмаїл: ТОВ РВА «СМИЛ».
- Південна Бессарабія (кінець XVIII ст. – XIX ст.): навчально-методичний посібник* (2011) // Циганенко, Л.Ф., Лебеденко, О.М., Гончарова, Н.О. та ін. Ізмаїл: ТОВ РВА «СМИЛ».
- Рудницький, С. (2017). (1877–1937). *Історія. Геополітика. Географія*. В 5-х кн. Кн. 1: Історія. Теорія. Методологія. Термінологія. Київ: Темпора.
- Рудницький, С. (2017). (1877–1937). *Історія. Геополітика. Географія*. В 5-х кн. Кн. 2: Геополітика. Київ: Темпора.
- Рудницький, С. (2018). (1877–1937). *Історія. Геополітика. Географія*. В 5-х кн. Кн. 3: Географія. Початки досліджень. Київ: Темпора.
- Сосса, Р.І. (2007). *Історія картографування території України: Підручник*. Київ: Либідь.
- Сучасні напрямки розвитку географії України: Монографія* (2022) / за ред. Лозинського, Р.М. Львів: ЛНУ імені І. Франка.
- Terra Ucrainica: Історичний атлас України і сусідніх земель. Від кімерійців до сьогодення* (2018) / Вортман, Д., Гордієнко, Я., Майоров, М. Харків: Клуб сімейного дозвілля.
- Трубчанінов, С.В. (2013). *Історична географія України: Навчальний посібник*. Кам'янець-Подільський: Оіюм.
- Чернецький, Ю.О. (2009). *Україна. Історія, природа, мистецтво*. Харків: Клуб сімейного дозвілля.
- Щодра, О. (2016). *Історична географія України від найдавніших часів до кінця XVIII століття: Навчальний посібник*. Львів: ЛНУ імені І. Франка.

Затверджено на засіданні кафедри історії та методики її навчання
(протокол № 8 від 05 лютого 2024 р.)